

ȘCOALA CLUJEANĂ DE GRAMATICĂ LA ORA ACTUALĂ

1. Despre o școală lingvistică clujeană¹ se poate vorbi doar după Marea Unire de la 1 Decembrie 1918, când, în 1919, se înființează Universitatea românească din Cluj, primul ei rector, fiind Sextil Pușcariu. De numele savantului se leagă atât politica de recrutare a cadrelor didactice, pe baza aptitudinilor personale ale fiecăruia, cât și orientarea studiilor spre temele majore ale culturii române de la acea vreme; în domeniul lingvistico-filologic, acestea erau istoria limbii române, lexicologia și lexicografia, fonetica, gramatica, dialectologia, lingvistica generală, filologia, onomastica, istoria literară ș.a. Spațiul de manifestare a acestora era, desigur, Facultatea de Litere (și Filosofie), dar mai ales instituția creată special de Sextil Pușcariu pentru cercetarea lingvistică, și anume Muzeul Limbii Române, al cărui buletin științific era revista „Dacoromania”, devenită celebră în întreaga lume romanică de atunci². Aici, în cadrul Muzeului, Sextil Pușcariu a gândit și a coordonat elaborarea celor două lucrări fundamentale pentru studiul limbii române, *Dicționarul limbii române* (DA)³ și *Atlasul lingvistic român* (ALR, partea I⁴, și partea II⁵). Numele membrilor Muzeului Limbii Române au fost nume cunoscute, mulți dintre ei fiind, la rîndul lor, creatori de noi orientări în domeniile științifice cărora li s-au dedicat. Iată-i, alături de Sextil Pușcariu, pe cei din generația inaugurală: Vasile Bogrea, Theodor Capidan, Constantin Lacea, Nicolae Drăganu, Al. Procopovici, G. Giuglea, Constantin Diculescu, Giandomenico Serra, Gustav Kisch, Theodor Naum, Ștefan Bezdechi, Petre Grimm. Acestora li s-au adăugat, în generațiile imediat următoare, Emil Petrovici, Sever Pop, Ștefan Pașca, până la ultima generație muzeistă, formată

¹ „[...] o grupare de forțe științifice în jurul personalității lui Sextil Pușcariu și/sau al obiectivelor comune înscrise în programul Muzeului Limbii Române [...]”, cum scrie, declarând insuficientă această definiție, Mircea Borcilă (1993, p. 47) într-una dintre primele încercări de stabilire a „temeiurilor de principiu” ale mișcării, adică acel „...1 corpus de *principii fundamentale* care [...] să-i confere [...] legitimitatea teoretică necesară unei autentice *școli lingvistice*” [subl. a.].

Mulțumesc dlui Nicolae Mocanu, cercetător la Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu” din Cluj-Napoca, al Academiei Române, pentru informațiile pe care mi le-a dat asupra Școlii lingvistice clujene din perioada interbelică.

² „Dacoromania” (DR) a apărut între anii 1921–1948, în 11 volume, cele mai multe sub direcția conducere a lui Sextil Pușcariu, conținând studii de istorie a limbii române, lexicologie, fonetică, gramatică, dialectologie, lingvistică generală, onomastică, istorie literară etc., precum și o bogată bibliografie a publicațiilor din aceste domenii.

³ Până în 1948, din DA au fost publicate literele A–B, C, D–De, F–I, și J–Lojniță.

⁴ Din ALR I, până după război au apărut două volume mari (ALR I) și două mici, colorate (ALRM I).

⁵ Din ALR II, până după război a apărut un volum mare, urmat de un *Suplement*, și unul mic, colorat (ALRM II).

din Romulus Todoran, Ioan Pătruț, Mircea Zdrenghea, Vasile Breban, I. I. Russu, ca să nu-i amintim decât pe lingviști. S-a coagulat, astfel, în jurul lui Sextil Pușcariu, al Muzeului Limbii Române și al Facultății de Litere, o grupare de cercetători și profesori deja formați (cea mai importantă, spun istorici ai lingvisticii românești, înaintea grupărilor lingvistice de la Iași și de la București), cu preocupări comune, dar, în același timp, s-a creat și o atmosferă care a permis membrilor ei să-și păstreze, fiecare în parte, independența în concepții și preocupări (cf. Macrea 1978, p. 351).

1.1. Fără a circumscrie aici niște coordonate definitorii ale Școlii lingvistice clujene, printre dominante am putea selecta orientarea cercetărilor lingvistice în perspectivă istorică (conceperea fenomenului lingvistic românesc ca „manifestare esențială a istoriei naționale”, în formularea lui Vasile Bogrea; vezi Borcilă 1994–1995, p. 16; cf. și *passim*; viziunea „de ansamblu asupra limbii române ca domeniu și reflex nuclear al culturii și istoriei acestui popor”, vezi *ibidem*, p. 17; această „orientare de principii” asigurând „acea unitate conceptuală fundamentală ce o definește ca o autentică « ș c o a l ă » lingvistică” [subl. a.], *ibidem*), dar, în același timp, și interesul pentru studiul aspectului contemporan al limbilor istorice (structurile gramaticale și „viața cuvintelor” privite ca „ogindă” a vieții sociale și spirituale a poporului; cf. *ibidem*, p. 18) și pentru orientările moderne în evoluția lingvisticii europene și mondiale (cf. *ibidem*, p. 17: „[...] meritul principal al savanților clujeni din generația întemeietoare rezidă [...] tocmai în situarea lor departe de orice exclusivism și în capacitatea lor de a-și asimila și valorifica, din unghiul propriu, tot ce era mai bun în știința lingvistică mondială” a epocii)⁶. Domeniile predilecte ale grupării clujene au fost lexicologia și lexicografia (desigur, în vederea elaborării dicționarului), istoria limbii române, dialectologia și geografia lingvistică (în jurul atlaseleor lingvistice), etimologia (numărul etimologiilor publicate numai în „Dacoromania” este de ordinul miilor), onomastica (toponimia și antroponimia), filologia propriu-zisă, studiul comparativ al limbii române în context romanic ș.a. Dar în școala lingvistică clujeană interbelică nu a lipsit nici interesul pentru structurile gramaticale ale limbii, exitând preocupări deloc lipsite de importanță pentru morfosintaxa (istorică sau actuală) românească. Numele care au ilustrat cel mai bine aceste preocupări sunt Sextil Pușcariu⁷ și Nicolae Drăganu⁸, cărora li se pot adăuga Al. Procopovici sau Theodor Capidan.

1.2. După reorganizarea învățământului superior și a Academiei Române, în 1948, odată cu instaurarea totalitarismului în România, deși nu s-au putut continua sistematic obiectivele principale anterioare, spiritul vechii Școli lingvistice clujene

⁶ Pentru „temeiurile de principii” ale mișcării lingvistice clujene, vezi studiile lui Mircea Borcilă (1993a, 1994–1995, 1995 ș.a.).

⁷ Prin cele două volume ale sintezei sale *Limba română* (Pușcariu 1940/1976, 1959/1994), în primul rând, dar și prin alte studii (Pușcariu 1937 etc.) (vezi și Zdrenghea 2014, p. 311–318).

⁸ Care dorea să realizeze un tratat de sintaxă, din care s-au publicat postum o istorie a sintaxei și un volum de elemente de sintaxă românească (Drăganu 1945a, b); vezi însă și Drăganu 1943.

s-a perpetuat, într-o anumită măsură, prin Institutul din Cluj al Academiei și prin Catedra de română a Facultății de Filologie a Universității clujene, ai căror primi cercetători și profesori erau, în fapt, foști membri ai ultimei generații a Școlii clujene de lingvistică. Să-i amintim pe D. Popovici, Iosif Pervain, în domeniul istoriei literare, pe lingviștii Ștefan Pașca⁹, Dimitrie Macrea¹⁰, Romulus Todoran¹¹, Ioan Pătruț¹², Mircea Zdrenghea¹³ ș.a., sau pe lexicologul Vasile Breban¹⁴, de la Institut. De asemenea, lucrările importante au fost, într-o concepție schimbată într-o bună măsură, reluate după câțiva ani de stagnare aproape totală, în cadrul Institutului de Lingvistică și Istorie Literară (un timp, beneficiind și de colaborarea vechilor muzeiști de la Facultate). Astfel, Dicționarul limbii române a fost reluat după principiile noi (cu sigla DLR), mult modificate, ajungându-se, în deceniul șase, la elaborarea și publicarea, la București, a unui *Dicționar al limbii române literare contemporane* (DLRC/DL) în patru volume și a unui *Dicționar al limbii române moderne* (DLRM/DM), iar în anii '60 la reluarea (cu sigla DLR) a publicării vechiului Dicționar al Academiei (DA), începând de la litera M. De data aceasta colectivul clujean a fost lărgit cu colective la București și Iași, încât, în 2010, Academia (redevinită) Română a putut să declare încheiată publicarea *Dicționarului limbii române*¹⁵, început cu mai bine de un secol în urmă. Și *Atlasul lingvistic român* a fost reluat, însă numai partea a II-a, ancheta lui Emil Petrovici, într-o serie nouă, în care se publică doar materialul adunat de pe teritoriul României actuale; au apărut, astfel, la Institutul de lingvistică clujean, șapte volume mari (ALR II, s.n.) și patru mici (ALRM II, s.n.) din această parte a atlasului. Iar buletinul Muzeului, „Dacoromania”, a fost, tot într-o anumită măsură, din 1956, continuat prin revista „Cercetări de lingvistică”¹⁶, editată la Institut, și prin „Studia Universitatis „Babeș-Bolyai”, series Philologia, editată la Facultatea de Filologie¹⁷. Acestea au fost revistele în care lingviștii și filologii clujeni și-au publicat, cu predilecție, rezultatele cercetărilor lor. Cert este că, prin aceste nume, prin aceste publicații și prin aceste lucrări, Școala lingvistică clujeană a supraviețuit în liniile sale esențiale și s-a făcut, astfel, posibilă reînnoarea tradiției Școlii lingvistice clujene, atunci când condițiile au devenit (din nou) prielnice.

2. Dar cercetarea gramaticală clujeană de după război, orientată spre structurile sincronice, ale limbii române contemporane, și mai puțin spre latura sa istorică, s-a mutat la Facultatea de Filologie (actuala Facultate de Litere). Mai mult, aici este lo-

⁹ Pentru Ștefan Pașca (1901–1957), vezi Stan 1957.

¹⁰ Pentru Dimitrie Macrea (1907–1988), vezi Pătruț 1977, 1989.

¹¹ Pentru Romulus Todoran (1918–1993), vezi Borcilă 1993b și Todoran 1984, 1998.

¹² Pentru Ioan Pătruț (1914–1992), vezi Oros 1993 și Pavel 2005.

¹³ Pentru Mircea Zdrenghea (1914–2001), vezi Zdrenghea 2014, p. 9–17; Gruică 2000–2001.

¹⁴ Pentru Vasile Breban (1907–2003), vezi Teiuș 2004–2005.

¹⁵ Eveniment marcat prin publicarea, cu sprijinul Băncii Naționale a României, a unei ediții anastatice a întregului *Dicționar al limbii române*, în 19 volume (DA/DLR).

¹⁶ Apărută între 1956 și 1993; din 1994, a fost reluată revista „Dacoromania”.

¹⁷ Având ca prim an de apariție 1956.

cul unde nu numai că s-a perpetuat sau a renăscut mai viu și mai repede spiritul Școlii lingvistice clujene din perioada interbelică, ci s-a creat și s-a structurat, în cursul deceniilor, o școală nouă de gramatică, Școala clujeană de gramatică (sintaxă) relațională neotradițională, deosebită, pe alocuri radical, de școala gramaticală neomodernă bucureșteană actuală. „Forța de afirmare și coeziunea internă” a școlii lingvistice clujene (cf. Borcilă 1994–1995, p. 20) se păstrează, poate, mai evidente, astăzi, în cadrul acestei grupări de gramaticieni decât în alte domenii.

2.1. Începuturile acestei orientări noi în cercetarea gramaticii românești la Cluj au loc spre sfârșitul deceniului al șaselea al secolului trecut și se leagă, indisolubil, de personalitatea profesorului D. D. Drașoveanu¹⁸, probabil cel mai important sintactician român din istoria ultimelor decenii. D. D. Drașoveanu a dominat ultimii cincizeci de ani, atât prin lucrările personale – nu foarte numeroase, de altfel¹⁹ –, cât și, poate mai ales, prin forța cu care a atras în jurul său un grup de gramaticieni, în copleșitoarea lor majoritate foști studenți și/sau colaboratori apropiați, care i-au adoptat și, în cele mai multe cazuri, i-au dezvoltat principiile, conceptele, ideile, metodele. În diferite generații, de la începuturi și până la tinerii de astăzi, o listă, nu exhaustivă, desigur, a școlii gramaticale clujene a lui D. D. Drașoveanu trebuie să cuprindă nume ca: Mircea Zdrengea, Pompiliu Dumitrașcu, Sabina Teiuș, Viorica Pamfil, Cornel Săteanu, Carmen Vlad, Elena Dragoș, Ștefan Hazy, Maria Vulișici Alexandrescu, Matei Pamfil, G. Gruică, G. G. Neamțu, Anton Goția, Constantin Milaș, Viorel Hodiș, Ștefan Gencărău, Adrian Chircu, Daiana Cuiubus, Maria Aldea, Ionuț Pomian, Gabriela Adam, Veronica Vlasin și, desigur, și alții.

2.2. Lucrarea de început, teoretică și practică, a acestei grupări gramaticale poate fi considerată *Analize gramaticale și stilistice*, apărută, în primă ediție, în 1959 (a doua în 1966), sub semnătura lui D. D. Drașoveanu, Mircea Zdrengea și Pompiliu Dumitrașcu. „Un îndreptar practic foarte util în însușirea cunoștințelor de limbă și stil” (cum citim în textul de pe coperta a patra a volumului), *Analize...* readuce în atenția lingviștilor români preocupările gramaticienilor clujeni și atenția acestora pentru un segment important în însușirea limbii române la nivelul învățământului preuniversitar: analiza gramaticală. Recenziile, numeroase, semnate de specialiști ca Florica Dimitrescu (1960), Maria Gabrea și Gheorghe Dragomirescu (1960), Mircea Mitran (1960), Gabriela Pană (1967), subliniază importanța lucrării pentru învățământul universitar și preuniversitar, dar și pentru întreaga cercetare gramaticală românească din epocă.

Ca structură, lucrarea conține trei capitole teoretice: *Elemente de analiză sintactică (frază)*, semnat de D. D. Drașoveanu (p. 9–48); *Îndrumări de analiză morfologică*, de M. Zdrengea (p. 49–62); *Despre analiza stilistică*, de P. Dumitrașcu (p. 159–167), și două capitole practice: *Analize gramaticale*, de D. D. Drașoveanu și M. Zdrengea (p. 63–151), segmentat în două părți: *Frază* (p. 63–113) și *Pro-*

¹⁸ Vezi Neamțu–Gencărău 2000–2001.

¹⁹ Adunate, aproape toate, într-un volum publicat cu patru înainte de moarte (Drașoveanu 1997).

poziția (p. 114–151), urmate de *Analize stilistice* (p. 168–225). La aceste capitole principale se adaugă un *Cuvânt înainte* (p. 5–6), *Prescurtări*; *Indice (Indicele propozițiilor și Indicele părților de propoziție)*; *Bibliografie și Concluzii* (p. 227–229).

Responsabili fiecare de câte un capitol distinct al lucrării, autorii vor deveni, în timp, etaloane în jurul cărora se vor dezvolta și vor activa generațiile de tineri care au dus și duc mai departe proiectele majore ale întemeietorilor (vezi Macrea 1970). Toți trei s-au axat, în general, pe aprofundarea, în sincronie, a unor aspecte ale gramaticii limbii române contemporane, generând și aspecte teoretice privind anumite concepte fundamentale ale structurii gramaticale.

2.3. Mircea Zdrengea a aprofundat diferitele aspecte ale structurii morfologice, dar și ale părților de vorbire în general. De aceea, se cuvinte să-i apreciem meritele de cercetător neobosit în domeniul limbii, în special al morfologiei, de care se simțea atras în mod deosebit. Drept urmare, Mircea Zdrengea este citat și se află în bibliografia majorității lucrărilor de gramatică românești, inclusiv în noile tratate academice (GALR 2005, 2008; GBLR 2010).

Mircea Zdrengea era, potrivit descrierii lui G. G. Neamțu (2008, p. 16; cf. și Zdrengea 2014, p. 9–17), omul care

„[...] nu pretindea decât în măsura în care oferea. Manifesta respect nu spre a pretinde respectul altora, [...] ci, înainte de toate, pentru a proba prin propriul exemplu că a înțeles, din modelul înaintașului său, Sextil Pușcariu, care este rolul și rostul universitarului”.

2.4. D. D. Drașoveanu a aprofundat, cu deosebit interes, problema sintagmei, a predicatului și a raporturilor gramaticale, pe care G. G. Neamțu le-a sistematizat astfel: relația dintre predicat și subiect este una de subordonare prin acord; elementul predicativ suplimentar, indiferent de natura lui morfologică, nu este funcție sintactică dublu subordonată, ci are statutul unui atribut de tip special, raportat exclusiv la nume, dar în prezența obligatorie a unui verb semantic (factorul condiționant); nu există verbe copulative sau de relație și, implicit, nici predicat nominal, ci toate verbele la mod personal sunt predicative și au funcția unică de predicat verbal, numele predicative situându-se în afara predicăției (= extrapredicativ); apoziția (= reala apoziție, cea izolată de rest prin pauze, în scris prin perechi de virgule) nu este o funcție sintactică, ci un segment paratetic, situat în afara relației; din punct de vedere funcțional, cazurile se împart în cazuri₁, cazuri₂ și cazuri₃, epuizând, la nivelul propoziției, flexiunea (cazuală), acordul (adjectival) și joncțiunea (prepozițională); între nivelurile limbii, nivelul gramatical este unul singur, nu poate fi conceput un nivel morfematic (morfologic) separat de nivelul sintactic (sintagmatic) prin nivelul lexematic; relațiile sintactice sunt numai de două feluri, de coordonare și de subordonare etc. (*ibidem*, p. 14–15).

Ca urmare, prin rezultatele la care a ajuns în analiza gramaticală, prin tezele ce-l individualizează în mod deosebit în raport cu majoritatea gramaticienilor, D. D. Drașoveanu a devenit „șeful de necontestat al școlii clujene de gramatică”. El este, în opinia lui G. G. Neamțu, „o legendă”, un „creator de idei” (*ibidem*, p. 16), care ar merita cel puțin un bust în fața Facultății de Filologie.

2.4. Pompiliu Dumitrașcu a continuat cercetarea stilistică, fiind convins că

„Mijloacele verbale și procedeele limbajului figurat se organizează în strânsă legătură cu conținutul de idei și de sentimente al operei” (Drașoveanu–Zdrenghea–Dumitrașcu 1966, p. 162).

2.5. Carmen Vlad a îmbinat lingvistica, încă de la începutul carierei didactice, cu stilistica, semiotica și teoria textului. Ca urmare, este cunoscută în primul rând ca semiotician și teoretician literar²⁰.

2.6. Elena Dragoș s-a remarcat prin lucrări de morfosintaxă istorică și, mai ales, prin cele de pragmatică²¹.

2.7. Viorel Hodiș²² și-a căutat de la început un culoar propriu, pe care l-a urmat cu devotament. Trebuie să amintim și faptul că aspectele strict gramaticale abordate au avut, fie ca punct de pornire, fie ca expunere, idei ori sugestii ale profesorilor și colegilor clujeni, pe care i-a respectat și apreciat cu onestitate.

2.8. G. Gruită și-a modelat activitatea științifică pe trei compartimente: gramatică, cultivarea limbii și onomastică. Dintre acestea, lucrările privitoare la gramatică și cultivarea limbii și cele de onomastică sunt cele mai numeroase și mai aplicate (Gruită 1981, 1994, 2006/2011 ș.a.).

2.9. G. G. Neamțu este, poate, cel mai fidel, din punct de vedere doctrinar, urmaș al profesorului D. D. Drașoveanu. Activitatea sa științifică este complexă, dar meticuloasă și pertinentă. Pentru a reliefa aspecte din marea bogăție de idei a lucrărilor Domniei Sale, mă voi folosi chiar de înșiruirea făcută de domnia-sa în ultima lucrare pe care a publicat-o, *Studii și articole gramaticale* (Neamțu 2014), având certitudinea că exprimă, în modul cel mai autentic, „gândirea gramaticală, traseul științific-profesional urmat”, „cu retușurile, adnotările, dezvoltările și reconsiderările gândite și impuse de vremuri”:

„[...] interpretarea lui *cel* în toate contextele, inclusiv în „structura” superlativului relativ, ca pronume (adjectiv) demonstrativ semiindependent; statuarea unui *acuzativ al timpului* în română (cu argumentele de rigoare) în detrimentul unui statut adverbial; extensiunea *neutrului* la întreg grupul nominal (= substantiv, pronume, adjectiv, numeral, articol); afirmarea în repetate rânduri a unei *flexiuni cazuale analitice* în română, în particular vizând cazurile oblice (genitiv analitic, dativ analitic), realizate cu afixul proclitic *a*; teoretizarea și argumentarea conceptului de formă *pro cazuală* (= formă invariabilă de nominativ-acuzativ pe pozițiile unui genitiv-dativ: *Pro G, Pro D*), cu aplicație în sfera substantivului și a pronumelui; noi fenomenalizări ale nonflexiunii cazuale (prime, secunde, prin acord); argumentarea clasei de pronume (adjective pronominale) și adverbe exclamative, inclusiv a ipostazei de exclamative a pronumelor (adjectivelor) și adverbelor relative și interogative; statutul categoriei persoanei la pronumele personale și adjectivele pronominale (posesive și de întărire) – raportul dintre flexiune și nonflexiune, dintre acord paradigmatic și acord sintagmatic; o clasificare categorial-relațională a atributului în limba română până la ultimele detalii și consecințele terminologice; formularea principiului *exclusivității/unicității* mijloacelor relaționale în subordonare;

²⁰ Dintre lucrările sale amintim Vlad 1973, 1977, 1982, 1994, 2000/2003.

²¹ Câteva dintre lucrările sale: Dragoș 1975, 1978, 1995.

²² Și-a adunat scrierile lingvistice într-o serie de trei volume (Hodiș 2006, 2011; vezi și 1990).

afirmarea și argumentarea unui conținut lexical-semantic diferit de zero pentru orice verb, inclusiv pentru așa-zisul copulativ *a fi*; afirmarea calității formelor verbale nepersonale de *a exprima* note procesuale, nu de a le denumi, și, ca atare, improprietatea cuprinsă în formularea „forme nominale ale verbului”; reevaluarea morfologică a unor formații cu relativele *cât, ce* ș.a. prin trecerea lor de la conjuncții (locuțiuni conjuncționale) la *adverbe și locuțiuni adverbiale relative atipice* (cu funcții sintactice autonome); diminuarea numărului de „monștri sintactici” de tip „prepoziție + adjectiv” prin interpretarea adjectivului ca *substantiv* provenit din adjectiv prin conversiune nemarcată; identificarea mijloacelor de realizare în expresie a *înțelesului categorial* (în accepție coșeriană); argumentarea ideii că inclusiv verbele impersonale la o formă personală constituie sintagme (cu subiect Ø); încadrarea la sintagme (= grupări de doi termeni și relația dintre ei) a tuturor formelor verbale însoțite de un *reflexiv*, inclusiv de *se* „impersonal”; stabilirea unui inventar de *probleme în litigiu* (peste 20) privind *morfosintaxa posesivelor*; afirmarea și argumentarea ideii că *al* (*a...*), exceptând calitatea de morfem în structura numeralului ordinal, este întotdeauna *pronume posesiv* (semiindependent), inclusiv în ipostaza de *dublant* (prin anticipare sau reluare) a substantivului obiect posedat; lansarea ipotezei că așa-numitele prepoziții (locuțiuni prepoziționale) cu regim genitival au *comportament gramatical substantival*, unul de tip aparte, și *hibrid* (= substantive... semiindependente); semnalarea unui atribut *vocativ*, ca deviație de la cel nominativ” (Neamțu 2014, p. VIII–IX).

Faptul că profesorul G. G. Neamțu face trimitere la D. D. Drașoveanu ori de câte ori un anumit aspect a fost discutat și de acesta trebuie considerat atât un omagiu și o prețuire a mentorului său, cât și dovada unei probități științifice de excepție.

3. Gramaticienii clujeni din perioada actuală au și meritul că au preluat teme pe care le-au modelat, amplificat și completat cu sublinieri noi și cu fapte inedite. Între acestea un loc aparte îl dețin: relația sintactică (D. D. Drașoveanu), realizarea predicatului (D. D. Drașoveanu, G. G. Neamțu, Ștefan Hazy, Maria Vulișici Alexandrescu), acordul (D. D. Drașoveanu, G. Gruiță, G. G. Neamțu, Viorel Hodiș), apoziția (Viorel Hodiș, D. D. Drașoveanu, G. G. Neamțu), natura morfosintactică a unor lexeme, statutul unor conective (Mircea Zdrenghea, D. D. Drașoveanu, G. G. Neamțu, Ștefan Hazy, G. Gruiță, Cornel Săteanu, Viorel Hodiș) etc., aspecte care, prin soluțiile la care s-a ajuns, au căpătat adevărată importanță lingvistică, devenind „aproape bunuri de larg consum”. Printre ele menționăm: *monosubordonarea* elementului predicativ suplimentar; interpretarea numelui predicativ ca *funcție sintactică de sine stătătoare*, neinclus în predicat; realizarea causală exclusiv nominativă a subiectului, cu taxarea aparentelor realizări în alte cazuri (genitive, dativ, acuzativ) drept „false” excepții; *apoziția* – nonfuncție sintactică, fapt de nonraport, din categoria paranteticului; respingerea unei coordonări *conclusive* și asimilarea ei celei *copulative*; *subordonarea* formală prin acord (în număr și persoană) a *predicativului* față de *subiect*, negând calitatea acestuia din urmă de subordonat (= complement privilegiat) al verbului-predicat sau de plasare într-un raport de interdependență (= dependență bilaterală); ocuparea poziției de predicat a verbelor la forme *nepersonale* (infinitiv, gerunziu, supin) din *contrageri* și renumirea în consecință – *propredicat*; distincția, la nivelul regenților, între *regim* și *restricție selec-*

țională; relația sintactică exclusiv *interlexematică* (= de la lexem la lexem); caracterul exclusiv *binar* al sintagmei; antinomia *sens lexical* (= noțional, calificativ, adverbial) *vs sens relațional* și, de aici, antinomia *lexem vs relatem*; reducerea tipurilor de *relații sintactice* la două (și exclusiv două) – *coordonare vs subordonare*, opuse printr-un set de trăsături obiective; rafinarea succesivă a *clasificării funcțional-relaționale* a cazurilor (caz₁, caz₂, caz₃) (*ibidem*, p. IX–X).

4. În concluzie, Școala gramaticală clujeană postbelică este o mișcare bine structurată, coerent articulată și cu reprezentanți de primă mărime între sintacticienii români. Parafrazându-l pe mentorul meu, prof. univ. dr. G. G. Neamțu, pot spune că problemele care formează obiectul de cercetare al reprezentanților Școlii gramaticale clujene sunt argumentate și „supraargumentate” gramatical și logic, în conformitate cu specificul și dinamica sistemului limbii noastre.

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE. SIGLE

- ALR I = *Atlasul lingvistic român*. Partea I, de Sever Pop, vol. I. *Părțile corpului omenesc și boalele lui*, Muzeul Limbei Române, Cluj, 1938; vol. II. *Familia, nașterea, botezul, copilăria, nunta, moartea*, Muzeul Limbei Române–Otto Harrassowitz, Sibiu–Leipzig, 1942.
- ALR II = *Atlasul lingvistic român*. Partea II, de Emil Petrovici, vol. I. A. *Corpul omenesc, boale (și termeni înrudiți)*. B. *Familia, nașterea, copilăria, nunta, moartea, viața religioasă, sărbători*. C. *Casa, acareturile, curtea, focul, mobilierul, vase, scule*, Muzeul Limbei Române–Otto Harrassowitz, Sibiu–Leipzig, 1940 (ALR II), urmat de un *Suplement. Termeni considerați obsceni*, Sibiu–Leipzig, 1942 (ALR II. *Suplement*).
- ALR II, s.n. = *Atlasul lingvistic român* [Partea II], serie nouă, vol. I–VII, Editura Academiei R.P.R./R.S.R., [București,] 1956–1972.
- ALRM I = *Micul Atlas lingvistic român*. Partea I, de Sever Pop, vol. I. *Părțile corpului omenesc și boalele lui*, Muzeul Limbei Române, Cluj, 1938; vol. II. *Familia, nașterea, botezul, copilăria, nunta, moartea*, Muzeul Limbei Române–Otto Harrassowitz, Sibiu–Leipzig, 1942.
- ALRM II = *Micul Atlas lingvistic român*. Partea II, de Emil Petrovici, vol. I. A. *Corpul omenesc, boale (și termeni înrudiți)*. B. *Familia, nașterea, copilăria, nunta, moartea, viața religioasă, sărbători*. C. *Casa, acareturile, curtea, focul, mobilierul, vase, scule*, Muzeul Limbei Române–Otto Harrassowitz, Sibiu–Leipzig, 1940.
- ALRM II, s.n. = *Micul atlas lingvistic român*. Partea a II-a, serie nouă, de Emil Petrovici. Redactor principal Ioan Pătruț, vol. I–IV, Editura Academiei R.P.R./R.S.R., București, 1956–1981.
- Borcilă 1993a = Mircea Borcilă, *Despre temeiul de principiu al Școlii lingvistice clujene*, în CL, XXXVIII, 1993, nr. 1–2, p. 47–56.
- Borcilă 1993b = Mircea Borcilă, *Romulus Todoran (1918–1993)*, în CL, XXXVIII, 1993, nr. 1–2, p. 11–14.
- Borcilă 1994–1995 = Mircea Borcilă, *Școala lingvistică clujeană în perspectivă istorică*, în DR, serie nouă, I, 1994–1995, p. 5–20;
- Borcilă 1995 = Mircea Borcilă, *Noua cale a lingvisticii istorice românești*, în „Limba română” (Chișinău), 1995, nr. 5, p. 38–44.
- DA = *Dicționarul limbii române*. [Literale] A–B, Librăriile Socec & Comp. și C. Sfetea, București, 1913; [Litera] C, Tipografia ziarului Universul, București, 1940; [Literale] D–DE Universul. Întreprindere Industrială a Statului, București, 1949; [Literale] F–I, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului. Imprimeria națională, București, 1934; [Literale] J–Lojniță, Tipografia ziarului Universul SA, București, 1937, 1940, 1948.

- DA/DLR 2010 = *Dicționarul limbii române*. Ediție anastatică după *Dicționarul limbii române* (DA) și *Dicționarul limbii române* (DLR), vol. I–XIX, Editura Academiei Române, București, 2010.
- Dimitrescu 1960 = Florica Dimitrescu, *Pe marginea unei lucrări de gramatică*, în „Analele Universității „C. I. Parhon”, seria științe sociale, filologie, IX, 1960, p. 345–348.
- DLR = *Dicționarul limbii române*. [Literale] *M–Z, D, E, J, K, Q, L*, Editura Academiei R.S.R./Române, București, 1965–2010.
- DLRC/DL = *Dicționar al limbii române literare contemporane*, Editura Academiei R.P.R., București, 1955–1957.
- DLRM/DM = *Dicționar al limbii române moderne*, Editura Academiei R.P.R., București, 1958.
- Dragoș 1975 = Elena Dragoș, *Prelegeri de istoria limbii române literare (sec. al XIX-lea)*, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Facultatea de Filologie, Cluj-Napoca, 1975 (în colaborare cu Pompiliu Dumitrașcu).
- Dragoș 1978 = Elena Dragoș, *I. L. Caragiale și tehnica limbajului absurd*, Editura Academiei R.S.R., București, 1978.
- Dragoș 1995 = Elena Dragoș, *Elemente de sintaxă istorică românească*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1995.
- Drașoveanu 1997 = D. D. Drașoveanu, *Teze și antiteze în sintaxa limbii române*, Editura Clusium, Cluj-Napoca, 1997.
- Drașoveanu–Zdrenghia–Dumitrașcu 1959, 1966 = D. D. Drașoveanu, M. Zdrenghia, P. Dumitrașcu, *Analize gramaticale și stilistice*, Editura Științifică, București, 1959 (ediția a doua, 1966).
- Drăganu 1943 = Nicolae Drăganu, *Morfemele românești ale complementului în acuzativ și vechimea lor. Un capitol de sintaxă românească*, Institutul de Lingvistică Română, București, 1943.
- Drăganu 1945a = Nicolae Drăganu, *Istoria sintaxei. Lucrare postumă*, Institutul de Lingvistică Română, București, 1945.
- Drăganu 1945b = Nicolae Drăganu, *Elemente de sintaxă a limbii române. Lucrare postumă*, Institutul de Lingvistică Română, București, 1945.
- Gabrea–Dragomirescu 1960 = Maria Gabrea, Gh. Dragomirescu, [Recenzie la Drașoveanu–Zdrenghia–Dumitrașcu 1959], în „Revista de pedagogie”, IX, 1960, nr. 1, p. 121–125.
- Gruică 1981 = G. Gruică, *Acordul în limba română*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1981.
- Gruică 1994 = G. Gruică, *Gramatică normativă. 77 de întrebări/77 de răspunsuri*, Editura Paralela 45, Pitești, 1994 (cu numeroase ediții ulterioare).
- Gruică 2006/2011 = G. Gruică, *Moda lingvistică actuală 2007. Norma, uzul și abuzul*, Editura Paralela 45, Pitești, 2006 (ediția a II-a, 2011).
- Hodiș 1990 = Viorel Hodiș, *Apoziția și propoziția apozitivă*, Editura Științifică, București, 1990.
- Hodiș 2006, 2011 = Viorel Hodiș, *Articole și studii*, vol. I. *Relația de echivalență (logic–semantic–sintactic)*; vol. II. *Varia*; vol. III, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2006, 2011.
- Macrea 1970 = D. Macrea, *Realizări ale lingvisticii românești în perioada 1944–1969*, în idem, *Studii de lingvistică română*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1970, p. 231–245.
- Macrea 1978 = D. Macrea, *Contribuții la istoria lingvisticii și filologiei românești*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978.
- Mitran 1960 = Mircea Mitran, [Recenzie la Drașoveanu–Zdrenghia–Dumitrașcu 1959], în LR, IX, 1960, nr. 2, p. 105–110.
- Neamțu 2008 = G. G. Neamțu, *Teoria și practica analizei gramaticale. Distincții și... distincții*. Ediția a III-a, Editura Paralela 45, Pitești, 2008.
- Neamțu 2014 = G. G. Neamțu, *Studii și articole gramaticale*, Editura Napoca Nova, Cluj-Napoca, 2014.
- Oros 1993 = Marius I. Oros, *Ioan Pătruț (1914–1992)*, în CL, XXXVIII, 1993, nr. 1–2, p. 3–6.
- Până 1967 = Gabriela Pană, [Recenzie la Drașoveanu–Zdrenghia–Dumitrașcu 1959], în LR, 1967, p. 200–205.
- Pavel 2005 = Eugen Pavel, *Postfață la Pătruț 2005*.
- Pătruț 1977 = Ioan Pătruț, *Dimitrie Macrea la 70 de ani*, în CL, XXII, 1977, nr. 2, p. 133–134.
- Pătruț 1989 = Ioan Pătruț, *Dimitrie Macrea (1907–1988)*, în CL, XXXIV, nr. 1, p. 85–87.

- Pătruț 2005 = Ioan Pătruț, *Studii de onomastică românească*. Ediție îngrijită, postfață și indice de Eugen Pavel, Editura Clusium, Cluj-Napoca, 2005.
- Pușcariu = S. Pușcariu, *Études de linguistique roumaine*, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului. Imprimeria Națională, Cluj-București, 1937.
- Pușcariu 1937a = S. Pușcariu, *Le nominative comme vocative*, în Pușcariu 1937, p. 458–463;
- Pușcariu 1940/1976 = S. Pușcariu, *Limba română*, vol. I. *Privire generală*, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, București, 1940; ediția a doua, Editura Minerva, București, 1976.
- Pușcariu 1959/1994 = Sextil Pușcariu, *Limba română*, vol. II. *Rostirea*, București, 1959; ediția a doua, Editura Academiei Române, București, 1994.
- Stan 1957 = Ionel Stan, *Ștefan Pașca (1901–1957)*, în CL, II, 1957, p. 337–338.
- Todoran 1984 = Romulus Todoran, *Contribuții de dialectologie română*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984.
- Todoran 1998 = *Contribuții la studiul limbii române*. Ediție de Ion Mării și Nicolae Mocanu, Editura Clusium, Cluj-Napoca, 1998.
- Vlad 1977 = Carmen Vlad, *Conceptul de text*, Editura Academiei R.S.R., București, 1977.
- Vlad 1982 = Carmen Vlad, *Semiotica criticii literare*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982.
- Vlad 1994 = Carmen Vlad, *Sensul, dimensiune esențială a textului*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1994.
- Vlad 2000/2003 = Carmen Vlad, *Textul aisberg. Teorie și analiză lingvistico-semiotică*, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2000 (ediția a II-a, 2003).
- Zdrenghea 2014 = Mircea Zdrenghea, *Studii lingvistice*. Ediție îngrijită, note preliminare, bibliografie și indice de Nicolae Mocanu și Mihai Zdrenghea, Editura Altip–Editura Scriptor, Alba Iulia–Cluj-Napoca, 2014.

THE PRESENT SCHOOL OF GRAMMAR IN CLUJ

(Abstract)

This study is briefly focused, in its first section, on the School of Linguistics that was developed in Cluj during the period between the two World Wars. This linguistic school was mainly concerned on diachronic, diatopic, and lexical features of Romanian Language.

The second section of the study approaches the Cluj relational neo-traditional School of Grammar at its present status, which was developed and mainly promoted by D.D. Drașoveanu, who managed to gather around his figure a great number of specialists in grammar, either young or less young, but all of them being keen on his ideas and theoretical viewpoints. Drașoveanu's ideas were actually continued, systematized and refined in his spirit by such specialists as: Mircea Zdrenghea, G. Gruică, Ștefan Hazy, Viorel Hodiș, Maria Alexandrescu and especially G.G. Neamțu. The Key-concepts of this theoretic system are those of *relation* and *syntagm*. Among the younger specialists, the author recalls: Daiana Cuiș, Gabriela Adam, Ionuț Pomian, Maria Aldea, Adrian Chircu and so on.

Cuvinte-cheie: Școala lingvistică clujeană, Școala de gramatică (sintaxă) neotradițională relațională clujeană, dicționarul limbii române, atlasul lingvistic român.

Key-words: School of Linguistics in Cluj, the Cluj relational neo-traditional School of Grammar, Romanian linguistic atlas, Romanian language dictionary.

*Liceul teoretic „George Pop de Băsești”
Ulmeni, str. Petre Dulfu, 61*